

Рей БРЕДБЕРІ

ТОЙ, ЩО ЧЕКАЄ

РЕЙ ДУГЛАС БРЕДБЕРІ (нар. 1920 р.) — один з провідних американських письменників-фантастів, автор добре відомих радянському читачеві творів «Марсіанські хроніки» (1950), «451° за Фаренгейтом» (1953), «Вино з кульбаби» (1957), численних збірників оповідань.

Оповідання «Той, що чекає» — із збірника «Машини радості» («The Machineries of Joy», 1964); «Убивця» — із збірника «Золоті яблука Сонця» («The Golden Apples of the Sun», 1953).

Я живу в колодязі. Я живу в колодязі, наче дим. Наче пара в кам'яній горловині. Я не рухаюсь. Не роблю нічого, лише чекаю. Вночі і вранці бачу холодні зірки, удень бачу сонце. І подеколи наспівую стародавні пісні тих часів, коли цей світ ще був молодим. Як я можу розповісти, що я таке, коли я не знаю сам? Я просто чекаю. Я — туман, місячне сяйво, пам'ять. Я сумний і дуже-дуже старий. Іноді я падаю в колодязь дощем, і на поверхні води з моїх крапель утворюється павутиння. Я чекаю в холодній німій тиші, і настане день, коли я вже не чекатиму.

Зараз ранок. Я чую оглушливий грім. Здалеку відчуваю запах вогню. Чую скрегіт металу. Чекаю. Слухаю.

Голоси. Здалеку.

— Все гаразд!

Один голос. Чужий голос. Чужа мова, якої я не розумію. Жодного знайомого слова. Я слухаю.

— Висадити людей!

Шарудить під ногами пісок.

— Марс! Он він який!

— Де прапор?

— Ось він, сер.

— Гаразд, гаразд.

Сонце, зависши високо в блакитному небі, виповнює колодязь золотим промінням, і я плаваю в тому м'якому сяйві, наче квітковий пилок, наче невидимий прозорий серпанок.

Голоси.

— Ім'ям Уряду Землі проголошую цю територію колонією Марс, що належатиме порівну всім націям.

Про що вони говорять? Я повільно обертаюся у сонячному сьайві, невидимий і неквапливий, золотистий і невтомний.

— Що там таке?

— Колодязь!

— Не може бути!

— Ану гляньмо. Так і є!

Я відчуваю наближення тепла. Над колодязем виникають три об'єкти, й моя прохолода сягає їх.

— Здорово!

— Гадаєш, добра вода?

— Побачимо.

— Хто-небудь принесть пляшку для лабораторної проби та мотузку.

— Я принесу.

Тупотіння ніг. Повернення.

— Готово.

Чекаю.

Опускай. Обережніше.

Згори на мотузці повільно опускається блискуче скло.

Тихо дзюрчить вода, наповнюючи пляшку. Я підіймаюсь у струмені теплого повітря вгору.

— Готово. Ти зробиш аналіз цієї води, Рідженте?

— Треба зробити.

— Чудовий колодязь. Глянь, як збудований. Скільки йому років, по-твоєму?

— Хто зна. Коли вчора ми зробили посадку в тому місці, Сміт сказав, що на Марсі життя не існує вже з десять тисяч років.

— Подумати тільки.

— Що там з водою, Рідженте?

— Чиста, як срібло. Можеш покуштувати.

Під спекотним сонцем дзюрчить вода. Легкий вітерець підносить мене, мов куряву.

— Що сталося, Джонсе?

— Не знаю. Страшенно болить голова. Ні з того, ні з сього.

— Ти не пив води?

— Ні, не пив. Справа не у воді. Я тільки нахилився над колодязем, і голова наче розкололась. Тепер мені вже краще.

Тепер я знаю, хто я такий.

Мене звуть Стефен Леонард Джонс, мені двадцять п'ять років, я щойно прилетів у ракеті з планети, яка зветься Земля, і тепер разом із своїми приятелями Ріджентом та Шоу стою біля старого колодязя на планеті Марс.

Я розглядаю свої золотисті пальці, міцні й засмагли. Розглядаю свої стрункі ноги й сріблясту уніформу моїх друзів.

— Що з тобою, Джонсе? — запитують вони.

— Нічого, — відповідаю, дивлячись на них. — Нічогоісінько.

Їжа смачна. Її не було вже десять тисяч років. Вона приємно лоскоче язик, а вино зігріває тіло. Я дослухаюся до голосів. Вимовляю слова, що їх не знаю, але якимось розумію. Пробую ковтнути повітря.

— Що сталося, Джонсе?

Я повертаю голову й опускаю руки, в яких тримаю срібну посудину з їжею. Я відчуваю все.

— Ти про що? — каже голос, який належить тепер мені.

— Дихаєш якимось дивно. З кашлем, — мовить та людина.

Я кажу, старанно добираючи слова:

— Мабуть, трохи застудився.

— Зайдеш потім до лікаря.

Я киваю головою, і це подобається мені. Через десять тисяч років багато чого подобається. Приємно вдихати повітря, відчувати, як пестить твоє тіло сонячне проміння, відчувати в собі пружний і міцний

скелет, огорнутий тугими теплими м'язами. Приємно чути голоси ясно і зблизька, не так, як з кам'яної діри колодязя. Сиджу мов зачарований.

— Прокинься, Джонсе. Прийди до тям. Треба йти.

— Зараз,— відказую, загіпнотизований тим, як слово краплею утворюється на язичі і неквапно й граціозно спадає в повітря.

Я йду, і мені подобається йти. Глянувши вниз, бачу ґрунт досить далеко від своїх очей та голови. Це так, мовби я живу на високій скелі, і мені там добре.

Ріджент стоїть біля кам'яного колодязя й дивиться вниз. Решта, перемовляючись, рушили до сріблястого корабля, з якого вийшли.

Я відчуваю пальці своєї руки й посмішку на своїх устах.

— Глибокий,— кажу.

— Справді.

— Це Колодязь Душ.

Ріджент підводить голову й дивиться на мене.

— Звідки ти знаєш?

— Хіба не видно?

— Я ніколи не чув про Колодязь Душ.

— Це місце, де живуть ті, хто чекає, ті, хто мав колись тіло,— кажу я, торкнувшись його руки.

Пісок — як вогонь, і корабель — як срібне полум'я під спекотним небом, але спека мені подобається. Шарудіння моїх кроків по жорсткому піску. Слухаю. Посвист вітру і пекуче сонце. Вдихаю запах ракети. Стою біля люка.

— Де Ріджент? — запитує хтось.

— Я бачив його біля колодязя,— відповідаю.

Один з них біжить до колодязя. Я починаю тремтіти. Дрібний лихоманковий дрож, глибоко схований, але дедалі сильніший. Наче на дні колодязя. Голос у глибині мене, слабкий і зляканий, він благає: «Випустіть мене, випустіть!» — і таке відчуття, ніби хтось намагається втекти, грюкіт дверей у лабіринті, панічний біг по темних коридорах і переходах, відлуння та зойки.

— Ріджент у колодязі!

Люди біжать, усі п'ятеро. Біжу з усіма, але тепер мені погано, я весь тремчу.

— Мабуть, упав. Джонсе, ти був біля нього. Ти бачив, Джонсе? Та говори нарешті, чоловіче!

— Що з тобою, Джонсе?

Я падаю на коліна, дрож стає нестерпним.

— Він хворий. Хто-небудь допоможить мені з ним.

— Сонце.

— Ні, не сонце,— бурмочу я.

Мене кладуть. Тіло мое смикається в корчах, голос, схований десь у глибині мене, волає: «Це Джонс, це я, а перед вами — він, не вірте йому, випустіть мене, випустіть!» Я дивлюсь на схилені наді мною постаті, й повіки мої тремтять.

Хтось торкається мого зап'ястка.

— Пульс частішає.

Я заплюшую очі. Внутрішні зойки змовкають. Мене вже не тіпає.

Я звільнився й підіймаюсь угору, наче в холодному колодязі.

— Він помер,— каже хтось.

— Джонс помер.

— Від чого?

— Схоже на шок.

— Що за шок? — запитую я, і тепер мое ім'я Сешенс, у голосі в мене рішучість. Я командир над цими людьми. Я стою серед них і дивлюся на тіло, що холоне на піску. Хапаюся руками за голову.

— Капітане, що з вами?

— Пусте,— промовляю зі стогоном.— Чогось заболіла голова. Зараз минеться. Зараз. Зараз...— шепочу я.— Уже все гаразд.

— Краще нам сховатися від сонця, сер.

— Так,— кажу я, дивлячись на Джонса.— Нам зовсім не слід було прилітати. Марс не хоче нас.

Ми забираємо тіло із собою до ракети, а в глибині мене ще один голос благає випустити його.

«Допоможіть, допоможіть!» — лунає він десь у вологій глибині мого тіла. «Допоможіть, допоможіть!» — відлунює голос у червоній безодні.

Цього разу дроз починається значно швидше. Вграчається самовладання.

— Капітане, ви б сховалися від сонця. Кепсько виглядаєте, сер.

— Справді,— кажу.— Допоможіть,— кажу.

— Що таке, сер?

— Я нічого не говорив.

— Ви сказали «Допоможіть», сер.

— Хіба?

Тіло кладуть у затінку ракети, а голос усе волає глибоко в катакомбах кісток, омитих ясно-червоним потоком. Мої руки сіпаються. Губи запеклись і потріскались. Ніздрі широко роздуті. Очі викочені. «Допоможіть, допоможіть, о, допоможіть, не треба, не треба, випустіть мене, не треба, не треба!»

— Не треба,— кажу я.

— Чого не треба, сер?

— Не звертайте уваги,— кажу.— Треба вирватися звідси.

Я затуляю руками рот.

— Ви про що, сер?— гукає Метьюз.

— Негайно в ракету і повертайтеся на Землю! — кричу я.

В моїй руці пістолет. Підношу його до скроні.

— Не треба, сер!

Виляск пострілу. Миготять тіні. Зойки стихли. Свист від падіння у просторі.

Через десять тисяч років — як приємно помирати! Як приємно відчувати раптовий холод і спокій. Як приємно почувати себе, наче рука в рукавичці, що дивно холодне, лежачи на гарячому піску. О, спокій і радість стінок смерті! Але не можна гаяти часу.

Ще один виляск.

— Боже праведний, він убив себе! — кричу я.

Розплющую очі й бачу капітана. Він лежить, прихилившись до ракети, з розтрощеним кулею черепом, з широко розкритими очима, з вистромленим крізь білі зуби язиком. З голови стікає кров. Я нахилиюся, щоб торкнутись його.

— Дурень,— кажу.— Нащо він це зробив?

Всі охоплені жахом. Вони стоять над двома мертвими тілами, а тоді повертають голови до марсіанських пісків і колодязя віддалік, де в глибині вод лежить, погойдуючись, Віджент. Їхні пересохлі уста щось белькочуть, по-дитячому протестуючи проти страшного кошмару.

Всі обертаються до мене.

Після тривалої мовчанки один з них каже:

— Тепер за капітана — ти, Метьюзе.

— Знаю,— кажу спроквола.

— Нас залишилося тільки шестеро.

— Господи, все сталося так швидко!

— Я не хочу тут залишатися, забираймося звідси!

Люди ремствують. Я підходжу й торкаюся кожного з упевненістю, що мало не співає в мені.

— Слухайте,— кажу я, торкаючись їхніх плечей, ліктів, долонь.

Ми всі змовкаємо.

Ми — одне ціле.

«Ні, ні, ні, ні, ні, ні!» — волають усередині голоси, загнані в глибін наших оболонок.

Ми дивимось один на одного. Ми — тобто Семюел Метьюз, Реймонд Мозес, Вільям Сполдінг, Чарлз Еванс, Форрест Кол та Джон Саммерс — мовчки дивимось один на одного, на бліді обличчя один одного, на тремтячі руки.

Як один повертаємось і дивимось на колодязь.

— Пора, — кажемо.

«Ні, ні!» — волають шість голосів, сховані і запаковані навіки.

Наші ноги ступають по піску, і здається, ніби величезна рука з двадцятьма пальцями рухається по гарячому морському дну.

Ми схиляємось над колодязем і звертаємо погляди вниз. Шість обличчя вдивляються в нас із холодної глибини.

По черзі ми нахиляємось, поки не втрачаємо рівновагу, й один за одним летимо крізь холодний присмерк у крижану воду.

Сонце сідає. Зірки котяться по нічному небу. Вдалині спалах світла. Ще одна ракета наближається до Марса, залишаючи в космосі червоний слід.

Я живу в колодязі. Я живу в колодязі, наче дим. Наче пара в кам'яній горловині. Вночі і вранці бачу холодні зірки, удень бачу сонце. І подеколи наспівую стародавні пісні тих часів, коли цей світ ще був молодим. Як я можу розповісти, що я таке, коли я не знаю сам?

Я просто чекаю.

*З англійської переклав
Володимир ПОПОВ*

УБИВЦЯ

Музика супроводжувала його по білих коридорах. Він поминув двері з написом: «Вальс веселої вдови». Другі двері — «Полуденний спочинок фавна». Треті — «Поцілуй мене ще раз». Звернув у бічний коридор, і тут дробом барабанів, брязкотом чавунців, каструль, ножів, виделок, громом металу йому вдарив у вуха «Танець із шаблями». Все те заглухло, коли він поспіхом вийшов у вестибюль, де зручно вмостила секретарка, запаморочена П'ятою симфонією Бетховена. Він промайнув у неї перед очима, немов рука, — вона навіть не помітила.

Задзиччав наручний радіотелефон.

— Слухаю.

— Тату, це Лі. Не забудь вчасно надіслати мені гроші.

— Гаразд, сину, гаразд. Я дуже зайнятий.

— Тільки не забудь, тату, — сказало наручне радіо. Музика «Ромео і Джульєтти» Чайковського заглушила голос і полинула довгими коридорами.

Психіатр ішов коридором, який гудів, наче вулик. Мелодії наклались одна на одну, Стравінський змагався з Бахом, Гайдн марно намагався вистояти проти Рахманінова, Дюк Еллінгтон розправлявся з

Шубертом. Він кивав секретаркам, які мугикали собі під ніс, та лікарям, що бадьоро насвистували, поспішаючи на роботу. У себе в кабінеті психіатр разом із стенографісткою, котра стиха наспівувала, переглянув деякі папери. Потім зателефонував капітанові поліції на верхній поверх. За кілька хвилин блимнула червона лампочка і з-під стелі пролунав голос:

— Заарештованого доставлено в кімнату допитів номер дев'ять.

Психіатр відімкнув двері камери, увійшов і почув, як вони клацнули позад нього.

— Ідіть геть,— сказав заарештований, усміхаючись.

Його усмішка вразила психіатра. Така життєрадісна, привітна і тепла, вона ніби осяяла приміщення. Світанок у темному міжгір'ї, повний місяць опівночі — такою була та усмішка. Блакитні очі спокійно сяяли над разками блискучих зубів.

— Я прийшов допомогти вам,— мовив психіатр, хмурачись. Щось у кімнаті було не так. Він відчув це, тільки-но увійшов.

Він озирнувся навколо. Заарештований засміявся.

— Якщо вас дивує, чому тут так тихо, то я щойно порішив радіо. «Агресивний»,— подумав лікар.

Вгадавши його думку, заарештований всміхнувся і заспокійливим жестом підніс руку.

— Ні, ні,— я воюю тільки з галасливими апаратами.

На сірому лінолеумі були розкидані обривки дроту та деталі настінного радіоприймача. Не звернувши на них уваги і відчуваючи ту усмішку на собі, мов тепло од рефлектора, психіатр сів навпроти пацієнта в незвичній тиші, що ніби віщувала бурю.

— Ви містер Елберт Брок, який називає себе Вбивцею?

Брок привітно кивнув.

— Перш ніж ми почнемо розмову...— Блискавичним рухом Брок зірвав з лікаревого зап'ястка радіотелефон, вхопив його зубами і став розгризати, а коли почув тріск, повернув його приголомшеному психіатрові з таким виглядом, ніби зробив їм обом послугу.— Ось так краще.

Лікар вражено дивився на знівечений апарат.

— Вам доведеться відшкодувати досить-таки значну суму.

— Пусте,— всміхнувся пацієнт.— Як у тій давній пісеньці: «Не зважай на те, що б не сталося зі мною — все пусте».— І він промугикав мелодію.

— Може, почнемо?— сказав психіатр.

— Гаразд. Першою моєю жертвою, чи однією з перших, став мій телефон. То було цинічне вбивство. Я запахав його в кухонній комбайні! Заковтнувши його наполовину, агрегат вийшов із ладу. Відолаха вдавився. Потім я розстріляв телевізор!

— Гм...— промимрив психіатр.

— Я всадив шість куль у катодну трубку. Він розлетівся з тихим передзвоном, ніби впала й розбилася кришталева люстра.

— У вас багата уява.

— Дякую, я завжди мріяв бути письменником.

— Може, скажете, коли вперше ви відчули ненависть до телефону?

— Я боявся його ще в дитинстві. Дядько називав телефон механізмом-привидом. Безтілесні голоси. Вони лякали мене до нестями. І згодом я не мав від нього спокою в житті. Телефон здавався мені чимось на диво бездушним. Якщо йому забагнеться, він пропустить твою особистість через свої проводи. А ні, то профільтрує її до такої міри, що на другий кінець дроту дійде лише різкий, холодний, мов риба на дотик, голос — саме залізо, мідь, пластмаса і ніякого тепла, нічого живого. По телефону легко сказати зовсім не те, що маеш на думці, телефон перекручує сенс твоїх слів. Ти гостро усвідомлюєш, що це твій ворог. І, крім усього, телефон така зручна річ. Він стоїть собі в кутку і спокушає тебе: ану подзвони комусь, хто не хоче, щоб його турбували.

Від приятелів безперервно дзвінки, дзвінки. Хай йому біс, я зовсім не мав власного часу. Як не телефон, то телевізор, радіо, програвач. Як не вони, то кіно на розі вулиці, де фільми й реклама демонструються на хмарах, що нависають низько над землею. Замість дощових краплин — краплі мила. Як не реклама на хмарах, то музика Моззекка в кожному ресторані. Музика й реклама в автобусах, якими я їздив на роботу. А як не музика, то селектор у офісі. І найжахливіше — наручний радіотелефон, що по ньому кожні п'ять хвилин дзвонили друзі або жінка. Чому пересічна людина так любить усі ці пристрої? Бо кожен вірить, ніби сам розпоряджається своїм часом. Ось, мовляв, просто на руці в мене телефон, то чом би не дзенькнути друзяці Джо, га? «Алло, алло!..» Я люблю своїх друзів, свою жінку; люблю людей, та коли в одну чудову мить дружина дзвонить, тільки щоб запитати: «Любий, а ти зараз де?»; друг дзвонить і починає: «Ось я розповім тобі такий анекдот, що вмреш зо сміху. Якось один тип...»; хтось незнайомий дзвонить і горлає: «Файн-Факс проводить опитування! Яку гумку жуєте ви в цю мить?» — то тут уже не до любові!

— Як ви почували себе протягом останнього тижня?

— На межі. Ніби стояв край прірви. Поки не утнув оту штуку в офісі.

— Що саме?

— Я виплеснув склянку води в систему внутрішнього зв'язку.

Психіатр зробив запис у своєму блокноті.

— І система замкнулася?

— Ще й як! Четвертого липня¹ — всі на колесах! Боже праведний, стенографістки геть розгубилися! Ну й галас зчинився!

— І ви відчули тимчасову полегкість?

— Величезну! Потім мені спало на думку розчавити на тротуарі свій наручний радіотелефон. Я витоптав з нього душу, якраз коли до мене заверещав чийсь пронизливий голос: «Опитування громадської думки номер дев'ять! Чим ви сьогодні поснідали?»

— І ви відчули себе ще краще, так?

— Звичайно! — від задоволення Брок потер долоні. — Чому б мені не розпочати, подумав я, особисту революцію, поставивши на меті врятувати людину від деяких «зручностей»? Зручно для кого? Насамперед для твоїх приятелів. «Привіт, Еле. Вирішив подзвонити тобі з роздягальні, тут, у Зелених Горах. Ну й пограв я тут! Еге ж, Еле, пограв! Чудова видалася днина. Щойно ковтнув віскі. Думаю, тобі цікаво про це дізнатися, Еле!» Зручно для мого офісу, бо навіть коли я виїду за місто в своєму радіофікованому автомобілі, зі мною щомиті можна увійти в контакт! Увійти в контакт! Що за огидний вираз! Увійти в контакт, хай йому грець! Вхопити мене! Терзати, глушити радіомодульованими голосами. Ти не можеш вийти з авто, не попередивши: «Зупинився біля заправної станції, щоб зайти до вбиральні». — «Гаразд, Брок, збігайте!..» «Чому так довго, Брок?» — «Вибачте, сер». — «Майте на увазі в майбутньому, Брок». — «Слухаюся, сер». І знаєте, лікарю, що я зробив? Я купив кілограм французького шоколадного морозива і нагодував ним автомобільне радіо.

— Ви вирішили нагодувати передавач саме французьким шоколадним морозивом з якоїсь особливої причини?

Брок замислився і посміхнувся.

— Це мій улюблений сорт.

— Он як, — проказав лікар.

— Те, що годиться для мене, подумав я, згодиться і для радіопередавача.

— А що вас спонукало накласти в радіо саме морозива?

— В той день була спека.

¹ 4 липня — національне свято США, День Незалежності.

Лікар грохи помовчав.

— І що потім?

— Потім настала тиша. Господи, це було чудово. Адже те радіо вквотало цілісінський день. Броку, йдіть сюди, Броку, йдіть туди, Броку, сповістіть, коли прийдете, Броку, дайте знати, коли підете, гаразд, Броку, пора снідати, Броку, сніданок скінчився, Броку... Броку, Броку, Броку... Одне слово, залягла така тиша, ніби я понакладав морозива собі у вуха.

— Ви, мабуть, дуже любите морозиво.

— Я ніби плив на хвилях тиші. Або лежав на чомусь дуже м'якому. Тиша. Ціла година тиші. Я просто сидів собі в машині й усміхався. Я сп'янів від волі!

— Продовжуйте.

— Потім мені сяйнула думка про портативну діатермічну машинку. Я взяв її у прокаті й прихопив із собою ввечері, коли повертався автобусом додому. Стомлені пасажери сиділи, і всі як один перемовлялися по наручних радіо з дружинами, сповіщаючи: «Зараз я на сорок четвертій лінії, тепер на сорок дев'ятій, ось звертаємо на шістдесят першу». — «Забирайся з того бару і йди додому, готуй вечерю — я вже на сімдесятій!» — лаявся якийсь чоловік. З автобусного динаміка звучали «Казки Віденського лісу», солоденький голос виспівував про високоякісні пшеничні пластівці. І ось я увімкнув діатермію! Статика! Непрохідні перешкоди! Всіх дружин відрізало від чоловіків, що, драгуючись, розповідали про важкий день в офісі! Всіх чоловіків відрізало від жінок, котрі тільки-но зібрались розповісти про те, як їхнє дитя розбило шибку! Вирубив «Віденський ліс», замовк солоденький голос. *Тиша!* Жахлива, несподівана тиша! Пасажери опинилися перед загрозою, що доведеться розмовляти один з одним. Паніка! Дика, тваринна паніка!

— Поліція схопила вас?

— Автобус довелося зупинити. Адже змовкла музика, чоловіки й жінки втратили відчуття реальності. Метушня, безладдя, хаос. Вони крутилися, мов білки в колесах. Але над'їхала машина технічної допомоги, мене одразу ж виявили, оштрафували, відібрали в мене діатермічну машинку. Я й оком зморгнути не встиг, як опинився вдома.

— Містере Брок, а вам не здаються усі ці ваші дії, ну, не зовсім... доцільними? Якщо вам не до вподоби динаміки в міському транспорті, радіо в офісі або службові передавачі в автомобілях, то чому ви не вступили до спілки радіоненависників, не подавали петицій, не домагалися судових постанов у рамках конституції? На те, зрештою, й існує демократія.

— А я належу до тих, кого називають меншістю, — пояснив Брок. — Я уже й до спілок вступав, і брав участь у пікетах, і петиції подавав, і в суді позивався. Я протестував із року в рік... А всі реготали. Всім іншим подобались автобусні приймачі та рекламні фільми. Тільки я йшов не в ногу.

— Тоді ви мали б повестись, як дисциплінований солдат, невже ви цього не розумієте? Порядки встановлює більшість.

— Вони зайшли надто далеко. Вони втратили відчуття міри. А я втратив терпець. Приходжу додому — дружина в істеричі. Чому? Бо вона півдня не мала зі мною контакту. Пам'ятаєте, я танцював на своєму наручному радіо? Так-от, того вечора в мене визрів план порішити свій дім.

— Ви певні, що я маю записати ваші слова саме так?

— Це буде точно за змістом. Адже мій дім, як і багато інших, розмовляє, співає, награв, прогнозує погоду, декламує вірші, читає вголос романи, брязкотить, заколисує мене, коли час спати. Дім, що співає оперу, коли ти приймаєш душ, і навчає іспанської мови, коли ти спиш. Дім схожий на лунку печеру, де незмовкно базікають усілякі електронні оракули, а ти почуваш себе не більшим за наперсток. Дім, у якому

духовки промовляють: «Я абрикосовий піріг, я вже спікся»; «Я яловичина, мене вже час полити!»— або верзуть іншу тарабарщину на цей зразок. Дім, у якому ліжка присипляють тебе, а коли час прокидатися — трусять. Дім, що насилу зносить людей. «У вас брудні ноги, сер!»— гавкають вхідні двері. А електронний пилосос, мов пес, обнюхує кімнату за кімнатою, підбираючи слідом за тобою кожен обрізок нігтя або порохинку попелу від сигарети. Господи, почуй мене, зглянься!

— Заспокойтеся,— порадив психіатр.

— Пам'ятаєте оту пісеньку Гілберта й Саллівена: «Геть усе я знотую, щоб нічого не забути»? Цілу ніч я згадував свої кривди. А наступного ранку придбав пістолет. Я навмисне вимастив черевики у грязюці і став перед парадними дверима. Звісно, вони заверещали: «На ногах у тебе бруд! Витри їх, охайним будь!» Я застрелив чортівський витвір, всадивши кулю в замкову щірку. Й метнувся до кухні, де саме заквилила духовка: «Переверни мене». Вона встигла лише до половини зготувати свій машинний омлет, коли я заподіяв їй смерть. О, як вона сичала і скиглила: «Перегораю!» Потім, наче вередливе дитя, роздзеленчався телефон. Я запах його в кухонний комбайн. Хоча проти самого комбайна я нічого не мав — він постраждав як безневинний свідок. Мені шкода його тепер, цей справді дуже корисний пристрій, який ніколи й словом не прохопирся, тільки муркотів, немов сонний лев, і поглинав наші недоїдки. Його я відремонтую. Потім, знищивши телефон, я зайшов до вітальні і розстріляв телевізор, того підступного хижака, ту медузу, яка щовечора перетворює на камінь мільярд людей, приковуючи до себе їхні застигли погляди, ту сирену, що співає, заманює і обіцяє так багато, а дає так мало. Я й сам раз у раз повертався до неї, усе чогось сподіваючись, аж поки нарешті... бах! Кулдикаючи, мов безмозкий індик, моя дружина вискочила в двері і зчинила галас. Надїхала поліція. І ось я тут!

Він самовдоволено одкинувся на стільці й припалив сигарету.

— А чи усвідомлювали ви, коли творили ці злочини, що наручне радіо, передавач у автомобілі, телефон, автобусний динамік, селекторна система в офісі — усе це було взяте напрокат або становило чийсь власність?

— Я ладен проробити все це знову, з божою поміччю...

Психіатр сидів, осяяний блаженною усмішкою пацієнта.

— То ви не потребуєте допомоги від інституту психічного здоров'я? Ви готові взяти всю відповідальність на себе?

— Це тільки початок,— зауважив містер Брок.— Я виступаю в авангарді меншості, якій несила більше зносити шум. Жодної миті без музики, без контакту з чимось голосом, хоч би де ти був: зроби це, зроби те, хутко, хутко, іди-но сюди, іди-но туди. Ви ще побачите. З мене починається бунт. Мое ім'я увійде в історію!

— Гм...— Психіатр ніби замислився.

— Звичайно, до масових заворушень ще далеко. Адже спочатку всі ці речі здавалися такими привабливими, такими практично вигідними. Та люди надто захопилися, надто далеко зайшли і, втягнувшись у певний стереотип соціальної поведінки, не можуть із нього вийти. Більше того — вони не усвідомлюють, що потрапили в пастку. Як і все інше, вони просто раціоналізували свої нерви. «Наш сучасний вік». — кажуть вони. «Умови», — кажуть вони. «Стрес», — пояснюють вони. Та запам'ятайте мої слова, зерно кинуто. Про мене всьому світові повідало телебачення, кіно, радіо — ось у чому іронія! Відтоді вже минуло п'ять днів. І мільярд людей знають про мене. Уважно продивляйтеся фінансові шпальти газет, і котрогось дня, може, навіть сьогодні, ви помітите, як збільшиться, зросте на очах продаж французького шоколадного морозива!

— Мені все ясно,— сказав психіатр.

— То ви дозволите тепер мені повернутися до моєї чудової одиночної камери, де я зможу провести в тиші й усамітненні цілих півроку?

— Авжеж,— замислено відказав психіатр.

Він натиснув на замасковану кнопку, двері відчинились, а коли він вийшов, причинились і самі замкнулись. Він попростував сам-один коридорами. Перші двадцять кроків його супроводжував «Китайський тамбурин». Потім «Циганка», «Пассакалія» та «Фуга в мінорних тонах» Баха, «Тайгер-рег», «Кохання — це як сигарета». Психіатр дістав з кишені зламаний наручний радіотелефон, схожий на мертвого жука. Він увійшов до свого кабінету. Пролунав дзвінок, і з-під стелі озвався голос:

— Ви прийшли, лікарю?

— Я щойно закінчив із Броком,— відповів психіатр.

— Діагноз?

— Справляє враження абсолютно дезорієнтованого, проте комунікабельний. Відмовляється визнавати найпростіші реалії свого оточення і співіснувати з ними.

— Прогноз?

— Непевний. Коли я залишав його, він бавився уявним клаптем матерії.

Задзвонили три телефони. Мов поранений цвіркун, застрекотів у щухляді запасний радіоприймач. Блимнув рожевою лампочкою і клацнув селектор. Знову задзвонили три телефони. Крізь прочинені двері долинула музика. Стиха наспівуючи, психіатр припасував собі на зап'ясток новий радіотелефон, натис клавівшу селектора і якийсь час говорив. Потім зняв трубку з настільного телефону — поговорив, з другого — поговорив, з третього — поговорив, натиснув кнопку наручного радіо — поговорив, спокійно і впевнено, на обличчі ані тіні клопотаності чи неспокою, а навкруги лунала музика і спалахували лампочки, знову дзеленчали два телефони, тріскотіло радіо, галасували селектори, лунали голоси з-під стелі. Так він і провів усю другу половину цього прохолодного, напоеного кондиційованим повітрям і такого довгого дня. Телефон, радіо, селектор, телефон, радіо, селектор, телефон, радіо, селектор, телефон, радіо, селектор, телефон, радіо, селектор, телефон, радіо, селектор, телефон, радіо...

*З англійської переклав
Олександр КЛИМЕНКО*
